

СТАНОВИЩЕ

на

проф. Михаил Неделчев

за представения от гл. ас. д-р Йордан Ефтимов хабилитационен труд „Поетика на съгласието и несъгласието“ във връзка с участието му в конкурс за заемане на академическата длъжност „доцент“ в Нов български университет по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата), обявен в ДВ бр. 23 / 27. 03. 2015 г. с единствен кандидат гл. ас. д-р Йордан Ефтимов

Д-р Йордан Ефтимов се утвърди през последните десет години като един от най-активните, инициативни и креативни преподаватели и изследователи в Департамент Нова българистика на НБУ. Същевременно той е и всред най-утвърдените новоявили се български писатели след демократичните промени от 1989 г. – и като поет, и като литературен критик, и като редактор във водещото издание „Литературен вестник“, и като организатор на литературния живот. Така д-р Ефтимов стана едно от най-силните въплощения на идеала за комплексен литератор (академична фигура и действащ писател-артист едновременно), култивиран вече две десетилетия в малката колегиална общност на Департамента.

Д-р Ефтимов бе през всички тези години и един от тези литературни изследователи, които създадоха за Департамента Нова българистика общонационалната слава на академическа общност, която най-последователно осмисли в алтернативен план официозно-идеологическото налагане и интерпретиране на литературните явления от отминалата социалистическа епоха, както и явяването на неуспелите да оформят напълно свой канон и да наложат своя жанрова система алтернативни автори и текстове. Д-р Ефтимов участва пълноценно при реализацията на десетките конференции и академически сборници от проектите на Департамента за изследване на годините на литературата и за цялостното изучаване на литературните личности и на поетическото творчество на въпросните алтернативни поети от късната социалистическа епоха, както и в иницирираната от ръководителя на Департамента доц. Пламен Дойнов академическа програма за системно осмисляне и проучване на литературата на Народна република България във всичките и изяви, във всичките и тематични, стилови и жанрови насоки, в ходовете и сюжетите на официозния и „подмолния“ и бохемски литературен живот.

Представеният хабилитационен труд „Поетика на съгласието и несъгласието“ (издаден като книга 6 от поредицата на Департамента „Литературата на НРБ: история и теория“, 2013 г., 318 стр.) сполучливо обобщава целия този натрупан изследователски опит. В монографическото изследване вниманието на автора фокусира както персоналистическите осъществявания (Христо Фотев, Пеню Пенев, Константин Павлов, Иван Динков, Цветан Марангозов, Иван Теофилов, Николай Кънчев, Екатерина Йосифова), така и тематически и стилови доминанти: например за специфичните пейзажи и натюрморти в любовния дискурс при социализма, но и за това как късният Атанас Далчев все пак разгръща своя стратегия на оцеляването, какъв е „начина му да се впише“ (стр. 82) – показано чрез блестящ анализ на едно сякаш

малозначително стихотворение. (Цялата тази проблематика е развита срещу общата наивна шаблонна представа за абсолютната безкомпромисност на автора на „Ангелът на Шартър“). Или главата за успешните опити на късните символист „за инкорпориране“ в актуалната им литература. (Този сюжет е своеобразен отглас от дисертационните изследвания на д-р Ефтимов за многообразието на *българските символизми*.)

Не трябва да очакваме, че когато пише за алтернативните поети от късната социалистическа епоха, д-р Ефтимов ще ни даде цялостни очерци за поетическите им личности и за творческото им разгръщане, че ще ни разказва последователно биографически сюжети и ще следи стилови трансформации и движение на постоянни мотиви. Това не е характерно за академическото му мислене/писане. И в хабилитационния труд „Поетика на съгласието и несъгласието“ кандидатът демонстрира отличната си способност да намира неочаквани, понякога дори звучащ не само непривично, но дори и шокиращо за общата академическа нагласа проблем, чрез който фокусира стилового и тематично осъществяване на съответния автор. Спомням си, например, че на конференцията, която му посветихме, Николай Кънчев протестира срещу Йордан-Ефтимовото въвеждане при него на проблематиката на каламбура като стилово-определяща (текстът на Йордан Ефтимов бе отпечатан и в предварително подготвения от нас юбилеен вестник за Николай Кънчев). Но това съвсем не обезкуражи д-р Ефтимов и ето че сега този текст е глава от монографията му. На ръба на деканонизирането (а самата канонизация е току-що състояла се, тя е съвсем крехка) е главата за „латиноамериканското освобождаване на стиха в поезията на Екатерина Йосифова“ чрез примера на едно ранно стихотворение за митичния революционер-терорист Че Гевара. (Йордан Ефтимов не се притеснява да посочва такива следи на общата левичарска идеология на епохата и нейната масова политическа култура не само при Екатерина Йосифов, но и при Биньо Иванов. Той наистина също бе наивно запленил от фигурата, от иконографския лик на брадатия революционер.)

Всъщност ние познаваме неординерността на конструирането на литературноисторическите проблемни кръгове при Йордан Ефтимов още от предишните му литературоведски книги, както и от всекидневната му литературоведска и критическа практика. Така в „Двойното дъно на класиката. От Ботев и Вазов до Йовков и Далчев“ (2010 г.) благодарение на ерудитските позовавания на автори и творби от редица чужди литератури, както и на позиции на знаменити критици, Йордан Ефтимов гради удивителни контексти за български явления – от сърцевината на българската литературна класика, но и от маргиналията. И през тези контексти прави наистина новаторски и „освежаващи“ прочити на познато и забравено. Книгата от издателство „Просвета“ (2010 г.) „Божествената математика. Тревожната хетероклитност на българския символизъм“ носи в основата си дисертационния труд на нашия кандидат, който имаше многострадална история в чужди академически институции именно поради стремежа да не се повтаря познатото и да се провокират втвърдените представи в литературната ни история. А издаденият от „Ciela“ през 2010 г. сборник „Тук лежи заекът“ ни напомни, че като култур-журналист Йордан Ефтимов притежава направо дар да разказва биографии и културни сюжети и че в литературноисторическите му занимания отказът най-често да го прави се дължи на осъзната позиция, на желание просто да прави и с т о р и я по съвсем друг, експлицитно провакативен начин. Инак монографията му за Цветан Марангозов „Опроверганата добродетел“ (2008 г.) ни показва, че литературоведът Ефтимов може и

съвсем добропорядъчно, направо с позитивистично усърдие, да направи един монографичен биографичен и последователно разглеждащ книги и филми очерк.

Всички тези заглавия на книги (а и на отделните глави, етюди и есета) говорят и за едно друго авторово умение: да намира ярки, образни заглавия за своите текстове. (Те са понякога по-метафорични от самите стихотворения на Йордан Ефтимов.) Самото заглавие на хабилитационния труд „Поетика на съгласието и несъгласието“ също е отлично намерено. Защото при Йордан Ефтимов литературата ни не е ясно разцепена между съгласието и несъгласието – с идеологията, с „добрите“ нрави в литературния живот, просто с „общите места“. Така например в петия раздел „Преди и след емиграцията“, посветен предимно на авторите „текстологически“ манипулации с дебютния му роман „Безразличният“, д-р Ефтимов представя една сложна диалектика на отношенията съгласие-несъгласие, която очевидно е валидна не само за този текст на така обичания и литературоведски обгрижвания от него Цветан Марангозов. Този мотив звучи още по-силно, още по-„изобличително“ и в предговора към монографията при разказа за пред-емигрантските официозни критически утвърждавания на самопредставящите се по-късно по съвсем друг начин Цветан Тодоров и Юлия Кръстева. Затова стои убедително финалният пасаж от този предговор: „Най-големият ни проблем при изследването на литературата на социализма е, че ние неизбежно морализираме. На първо място, когато се обръщаме към текстовете от епохата, ние имаме предубеждението, че са написани от двуличници, че авторите им не са вярвали в това, което пишат. Т.е, ние имаме предубеждението, че пред нас е една епоха напълно лишена от благородство. И причината не е в близката историческа дистанция.“ (стр. 20). Разбира се, аз бих спорил в някои отношения с това е д р о твърдение, но то ме уважава със сериозността и скритата си сложност. По силата на вездесъщата историческа ирония, скорошната критическа баталия около участието на Йордан Ефтимов в осемдесетгодишния юбилей на поета Любомир Левчев (присъствие на самото тържество, както и публикация във в. „Труд“) показва колко наистина актуална е цялата тази проблематика и как може най-внезапно да ни връхлети...

В заключение ще обобщя:

- приносните моменти в хабилитационния труд са безспорни, те бяха посочени по-горе;
- безспорни са приносите и в допълнително представените публикации след конкурса за академическата длъжност „главен асистент“ (те също бяха посочени);
- текстовете на д-р Ефтимов са пространно и многократно цитирани (не винаги съвсем доброжелателно);
- изтъкнато бе и ползотворното участие на кандидата в множество проекти, като резултатите от тези участия д-р Ефтимов последователно използва в създаването и воденето на свои курсове и при работата с дипломанти при създаването на техни дипломни работи;
- гл.ас. д-р Йордан Ефтимов е сред най-обичаните от студентите преподаватели в Департамента;
- неговата обществена дейност има широки периметри – от текущия литературен живот до публицистичните медийни участия, от журирането на литературни конкурси до организирането на регионални литературни празненства (Славейкови дни в град Трявна).

Всичко това ми дава право с пълна убеденост да предложа гл. ас. д-р Йордан Ефтимов да бъде избран за „доцент“ от Академичния съвет на НБУ. Аз лично гласувам позитивно за избирането му на тази академическа длъжност.

17 юли 2015 г.

Проф. Михаил Неделчев